

Moderační právo

Součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je rovněž povinnost soudu vytvořit pro účastníky řízení procesní prostor k tomu, aby se mohli vyjádřit k soudem zamýšlenému uplatnění moderačního práva podle § 150 o. s. ř. a účinně uplatňovat námitky a argumenty, které by mohly aplikaci tohoto ustanovení ovlivnit. Ještě naléhavější je tato povinnost v odvolacím řízení, kdy po přijetí rozhodnutí již účastník řízení nemá - na rozdíl od rozhodnutí nalézacího soudu - procesní nástroj, jak své námitky uplatnit.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 3495/24 ze dne 21.5.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J. G., zastoupeného Mgr. J.B., advokátem, sídlem Č.L., proti části výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. září 2024 č. j. 39 Co 203/2024-174, kterou byl změněn výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. března 2024 č. j. 75 C 42/2022-144 o nákladech řízení tak, že stěžovateli se náhrada nákladů řízení nepřiznává, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, a obchodní společnosti Generali Česká pojišťovna, a. s., sídlem P., zastoupené Mgr. J.P., advokátem, sídlem P., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že částí výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 18. září 2024 č. j. 39 Co 203/2024-174, kterou byl změněn výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. března 2024 č. j. 75 C 42/2022-144 o nákladech řízení tak, že stěžovateli se náhrada nákladů řízení nepřiznává, bylo porušeno právo stěžovatele zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tato výroková část rozsudku Městského soudu v Praze se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení části výroku I v záhlaví uvedeného rozsudku Městského soudu v Praze (dále jen "městský soud"), a to té jeho části, pokud městský soud změnil výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 (dále jen "obvodní soud") ze dne 18. března 2024 č. j. 75 C 42/2022-144 tak, že stěžovateli se jako žalobci náhrada nákladů řízení nepřiznává. Stěžovatel tvrdí, že touto výrokovou částí byla porušena jeho základní práva (svobody) zaručená čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti, vyžádaného spisu obvodního soudu sp. zn. 75 C 42/2022 a vyjádření účastníka řízení a vedlejší účastnice řízení se podává, že obvodní soud shora uvedeným rozsudkem uložil vedlejší účastnici řízení povinnost zaplatit stěžovateli částku 109 500 Kč s úrokem z prodlení za období soudem definované (výrok I) a výrokem II jí uložil povinnost zaplatit stěžovateli na náhradě nákladů řízení částku 63 038,66 Kč. Výrokem III pak rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu k České republice. Rozsudkem rozhodoval o žalobě, jíž se stěžovatel domáhal pojistného plnění na základě pojistné smlouvy uzavřené mezi ním a vedlejší účastnicí řízení. Stěžovatelem požadovaná částka představovala pojistné plnění, které mělo být stěžovateli vyplaceno z důvodu jeho pracovní neschopnosti, jež vedlejší účastnice řízení odmítla poskytnout s tím, že stěžovatel měl před jízdou automobilem požit alkohol a původně ani nedal souhlas s krevní zkouškou na alkohol. Obvodní soud

vyšel z toho, že stěžovatel, policista dopravní policie, způsobil dne 15. 7. 2020 dopravní nehodu, kterou si způsobil těžkou újmu na zdraví. V souvislosti s předoperačním vyšetřením mu byla odebrána krev, v níž byla enzymatickou metodou zjištěna přítomnost alkoholu v krvi. Dále mu byl odebrán druhý vzorek krve pro účely zjištění požití alkoholu pro policejní vyšetřování. Stěžovatel souhlas s vyšetřením krve pro účely ověření požití alkoholu pro policejní vyšetřování dvakrát z různých důvodů odmítl, udělal jej až 20. 7. 2020. Podle druhého krevního testu v krvi stěžovatele alkohol zjištěn nebyl. Obvodní soud se proto neztotožnil s námitkami vedlejší účastnice řízení, že jsou dány v daném případě důvody pro uplatnění výluk z pojistného plnění, neboť v krvi stěžovatele nebyl forenzně přípustnou metodou zjištěn alkohol. Byť stěžovatel zpočátku s vyšetřením krve pro účely policejního vyšetřování nesouhlasil, následně svůj souhlas dal. O náhradě nákladů řízení obvodní soud rozhodl podle § 142 odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen "o. s. ř."), ve spojení s § 146 o. s. ř., neboť stěžovatel byl se svým nárokem většinou úspěšný, v nepatrné části vzal žalobu zpět.

3. K odvolání vedlejší účastnice řízení městský soud ústavní stížností napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek obvodního soudu ve vyhovujícím výroku I o věci samé a ve výroku o nákladech řízení státu, ve výroku II rozsudek obvodního soudu změnil tak, že stěžovateli náhradu nákladů řízení nepřiznal. Výrokem II městský soud vedlejší účastnici řízení uložil povinnost zaplatit ve prospěch stěžovatele náklady odvolacího řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že stěžovatel, jako dopravní policista podrobně obeznámený se všemi výmluvami řidičů porušujícími dopravní předpisy, měnil důvody, proč se odmítá podrobit vyšetření krve. Tím u vedlejší účastnice řízení vzbudil odůvodněné podezření o naplnění výluky z povinnosti plnit pojistné. Z tohoto důvodu vedlejší účastnice řízení neodškodnila stěžovatele mimosoudní cestou. Na základě toho městský soud uzavřel, že by bylo nespravedlivé uložit jí povinnost spočívající v náhradě nákladů řízení před obvodním soudem, a proto rozhodl podle § 150 o. s. ř. a stěžovateli náhradu nákladů řízení nepřiznal. Pro odvolací řízení ovšem již moderační právo ve smyslu § 150 o. s. ř. neaplikoval, neboť i vedlejší účastnice řízení mohla vycházet z řádně zjištěných skutkových a dostatečně vysvětlených právních závěrů obvodního soudu.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítá, že změna rozhodnutí o náhradě nákladů nalézacího řízení pro něj byla nepředvídatelná a neměl možnost se k ní vyjádřit. Napadené rozhodnutí považuje za excesivní. Upozorňuje na to, že vedlejší účastnice řízení je jednou z největších pojišťoven v zemi, povinnost vyplatit stěžovateli příslušnou částku pojištění na ni má úplně jiný efekt, než který ve vztahu ke stěžovateli vyvolá okolnost, že by mu pojištění nebylo vyplaceno, respektive že by mu nebyla přiznána náhrada nákladů řízení. Ani v řízení před soudem nebylo prokázáno, že by stěžovatel požil před jízdou alkohol nebo že by se odmítl podrobit vyšetření krve pro účely policejního vyšetřování. V řízení rovněž nebylo prokázáno, že by se vzorkem krve stěžovatele určeným pro účely policejního vyšetřování bylo jakkoliv manipulováno. Stěžovatel rovněž nemůže být trestán za to, že s vyšetřením krve váhal; městský soud měl vzít v úvahu, že stěžovatel byl otřesen těžkou dopravní nehodou. Stěžovatel odkazuje na různé nálezy Ústavního soudu týkající se rozhodování o náhradě nákladů řízení a aplikace § 150 o. s. ř. Dovozuje, že aplikace § 150 o. s. ř. musí být obecným soudem řádně odůvodněna a nesmí být pro účastníka řízení překvapivá, zvláště za situace, kdy k aplikaci § 150 o. s. ř. přistoupí až odvolací soud [srov. náleze ze dne 26. 10. 2006 sp. zn. I. ÚS 401/06 (N 196/43 SbNU 207)].

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

5. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je přípustná, neboť

stěžovatel před jejím podáním vyčerpал veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

6. Soudkyně zpravodajka podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu zaslala ústavní stížnost účastníku řízení a vedlejší účastníci řízení k vyjádření.

7. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti jen odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí s tím, že ponechává na uvážení Ústavního soudu, zda byl jeho postup neústavní.

8. Podle vedlejší účastnice řízení byly podmínky aplikace § 150 o. s. ř. v dané věci splněny, a to s ohledem na městským soudem popsané skutkové okolnosti případu. Ke své roli v rámci soudního řízení vedlejší účastnice zdůrazňuje, že má nejen práva, ale také jako pojišťovna má i povinnost postupovat v souladu s právními předpisy a prošetřovat každou jí hlášenou škodu. Takto postupovala i v nyní posuzované věci s tím, že i městský soud uzavřel, že okolnosti daného případu byly způsobitelné ve vedlejší účastnici řízení vyvolat důvodné přesvědčení o naplnění výluk z pojistného plnění.

9. Stěžovatelova práva repliky k vyjádření městského soudu a k vyjádření vedlejší účastnice řízení v Ústavním soudem stanovené lhůtě ani později nevyužil.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

10. Ústavní soud připomíná, že není součástí obecné soudní soustavy a nepřísluší mu právo dozoru nad rozhodovací činností ostatních soudů. Do rozhodovací činnosti těchto soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody. Ústavní soud opakovaně judikuje, že postup v soudním řízení, včetně interpretace a aplikace právních předpisů a vyvození skutkových a právních závěrů, je primárně záležitostí obecných soudů. Výjimku tvoří případy, kdy soudy na úkor stěžovatele vykročí z mezí daných rámcem ústavně zaručených základních práv, respektive ústavněprávních principů. Taková situace v nyní projednávané věci podle Ústavního soudu nastala.

11. Ústavní soud zdůrazňuje své závěry obsažené v nálezu ze dne 6. 2. 2007 sp. zn. II. ÚS 828/06 (N 26/44 SbNU 309), z nichž plyne, že pokud odvolací soud nedal stěžovateli příležitost vyjádřit se k možné aplikaci § 150 o. s. ř., porušil tím právo na spravedlivý (řádný) proces. Součástí práva na spravedlivý (řádný) proces je totiž vytvoření prostoru k tomu, aby účastník řízení mohl účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobitelné ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. Tento požadavek v obecné rovině, vyplývající z práva na fair proces, je třeba uplatnit též při rozhodování soudu o náhradě nákladů řízení, které je integrální součástí soudního řízení jako celku. Jinak řečeno, z práva na spravedlivý (řádný) proces vyplývá povinnost soudu vytvořit pro účastníky řízení procesní prostor k tomu, aby se vyjádřili i k eventuálnímu uplatnění moderačního práva podle § 150 o. s. ř., pokud obecný soud takový postup případně zvažuje, a vznášeli eventuální tvrzení či důkazní návrhy, které by mohly aplikaci tohoto ustanovení ovlivnit. Ústavní soud zdůrazňuje naléhavost splnění této povinnosti v rámci odvolacího řízení, kdy již účastník řízení po přijetí rozhodnutí - na rozdíl od rozhodnutí nalézacího soudu - nemá procesní prostředek, jak své námitky uplatnit. Neposkytne-li odvolací soud účastníku řízení možnost se vyjádřit, je nucen vznášet námitky vlastně poprvé až v řízení před Ústavním soudem. Toto řízení je však ze své povahy zaměřeno na posuzování jiných skutečností, než jsou okolnosti umožňující aplikaci § 150 o. s. ř., a z jiných hledisek, než jsou hlediska podústavního práva.

12. K těmto závěrům se Ústavní soud přihlásil v řadě dalších rozhodnutí [srov. např. nálezy ze dne 21. 5. 2008 sp. zn. II. ÚS 814/08 (N 97/49 SbNU 451), ze dne 19. 2. 2013 III. ÚS 1526/12 (N 31/68

SbNU 335) atd.]. Ústavní soud přitom v nálezu ze dne 11. 3. 2014 sp. zn. Pl. ÚS 46/13 (N 29/72 SbNU 337) poukázal na to, že "poskytnutí prostoru" nelze vnímat výhradně extenzivně (tj. vázat na formu písemného vyjádření), avšak je "nezbytné strany poučit o možnosti aplikace § 150 o. s. ř. a umožnit jim vyjádření, ale má se tak dít při jednání vůči přítomnému účastníkovi".

13. Ústavní soud nevidí důvod, proč se nyní odchylovat od svých dříve vyslovených závěrů. Z obsahu spisu jednoznačně vyplývá, že městský soud před svým rozhodnutím nedal nijak najevo, že uvažuje o použití § 150 o. s. ř. Městský soud jako soud odvolací tedy nevytvořil procesní prostor k tomu, aby se stěžovatel mohl vyjádřit k eventuálnímu uplatnění moderačního práva podle naposledy odkazovaného ustanovení. Ústavní soud proto konstatuje, že postupem městského soudu došlo k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

14. Ústavní soud na druhou stranu sám neposuzuje okolnosti umožňující aplikaci § 150 o. s. ř. Na základě zrušujícího nálezu proto bude ve věci nákladů řízení napadeného rozhodnutí opětovně rozhodovat městský soud, který v případě, že shledá důvody zvláštního zřetele hodné pro využití moderačního práva podle § 150 o. s. ř., vytvoří procesní prostor k vyjádření se k jeho eventuální aplikaci. Teprve následně zváží, zda § 150 o. s. ř. v souzené věci bude aplikovat či ne.

15. Na základě výše uvedeného Ústavní soud shledal, že ústavní stížností napadenou výrokovou částí rozsudku městského soudu bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

Další články:

- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)